

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 123/12

Београд

дел.бр. 24628 датум 02. 10. 2012.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС АРИЉЕ

Београд, јул 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима. Пошавши од намере да НПМ у наредне четири године посети све установе у којима се налазе лица лишена слободе, предвиђено је да се током 2012. године обави око 80 посета, од чега 50 полицијских станица, 10 затвора, 5 психијатријских болница, 6 установа социјалне заштите стационарног типа, прихватилиште за странце и 10 домова за старе особе и геронтолошких центара. Редовне посете установама ће бити најављене, а по потреби ће се обавити без претходне најаве.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Ариље <i>/ у саставу Полицијске управе Ужице</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	12. јула 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Предраг Андрић, виши саветник Заштитника грађана чланови тима: Јелана Самарџић, Млађи саветник Заштитника грађана Јелана Јелић, Млађи саветник Заштитника грађана Бојан Гавриловић, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Бориславом Перишићем, начелником Полицијске станице Ариље, Полицијске управе Ужице, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Начелник Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Ариље. Извршен је увид и фотографисање просторија за полицијско задржавање и извршен обилазак просторије за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Ариље, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одрежено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада, као и проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид и копирање документације у предметима лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Ариље окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Ариље остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили несметан приступ, увид и фотографисање тражене документације, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	АРИЉЕ <i>у саставу Полицијске управе Ужице</i>	
Адреса ПС	Ул. Хероја Шоше бр. 3, 31230 Ариље	
Тел. ПС	031 / 891 -204	
Командир ПС	Борисав Перишић	
Испоставе и одсеци у ПС (који примењују полицијска овлашћења)	Полицијска испостава Одсек криминалистичке полиције	
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоје просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији – јавни ред и мир Лица којима је задржавање одређено по Законнику о кривичном поступку смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице	
Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	9
	Због прекршаја	66
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.	7	
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.	9	
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	6
	Службена палица	-
	Средства за везивање	4
	Ватрено оружје	-
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	3
	Број основаних притужби	-
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	4 (5)
	Изречених мера за тешке повреде	2 новчаних казни 1 престанак радног односа
	Изречених мера за лаке повреде	1 новчана казна
	Поступци у току - неокончани	1

ПОСТУПАЊЕ У ОСТВАРИВАЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе својеручно потписује, како би се отклонила недоумица да ли је заиста поучено о својим правима. Ако лице лишено слободе не зна српски језик, или ако је реч о особи оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи по списку. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар.

Личне претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари сачињава се посебна потврда о привремено одузетим предметима коју лице потписује након враћања истих које су биле одузете током задржавања. Потврда о одузимању предмета није у саставу решења о задржавања као што је случај са појединим полицијским станицама сто је пример добре праксе.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, о обавештавању се увек сачињава службена белешка. Ако је потребно да се предузму мере за збрињавање деце или других лица о којима се лице лишено слободе стара одмах се обавештава надлежни Центар за социјални рад.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује по списку Адвокатске коморе Чачак, уз потпуно поштовање редоследа по списку. Указују да велики број адвоката одбија да приступи из разлога неуредног плаћања за пружене услуге бранилаца по службеној дужности, што додатно отежава рад.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси најкасније у року од два сата по лишавању слободе, рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (по ЗКП и ЗОБС), односно од момента довођења у просторије полиције (по ЗЈРМ). Решење, односно наредба о задржавању се уручује задржаном лицу одмах. Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер исти није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају увек када лица лишена слободе то затраже и увек након примене мера принуде. Прегледи се обављају у оближњем здравственом центру. Проблем око лекарских прегледа имају када се лице агресивно понаша, а лекар одбије или није у могућности да дође у станицу. Тада се лице одводи у Дом здравља, уз велики ризик јер немају довољн број људи за такав одвод, нити адекватно возило. Лекарски налаз и остала медицинска документација о прегледу се даје лицу лишеном слободе.

Извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Лица којима је задржавање одређено наредбом због прекршаја по ЗОБС и ЗЈРМ у трајању до 12 сати задржавају се у просторијама за полицијско задржавање у ПС Ариље. Лица којима је задржавање одређено решењем по ЗКП у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици ОЗ у Ужицу, чије спровођење прати полицијски службеник полицијске станице Ариље а обезбеђује полицијски службеник полицијске управе Ужице. Полицијски службеници су навели да се у протеклих годину дана троје лица лишено слободе притужило на рад пет службених лица, од тога је због изречених мера за тешке повреде двоје службених лица новчано кажњено и један престанак радног односа и једна новчана казна због изречених мера за лаке повреде, а један поступак још није окончан.

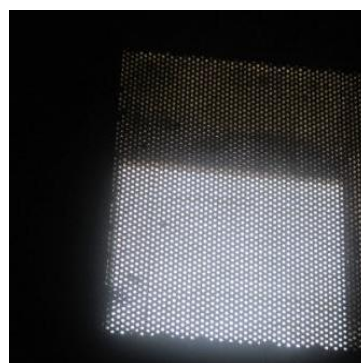
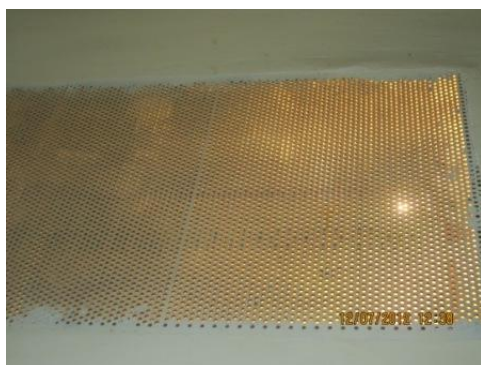
ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПС Ариље, која се налази у старој једносратној згради у солидном стању. У приземљу зграде постоји једна просторија за полицијско задржавање се смештају лица којима је задржавање одређено наредбом по ЗОБС и решењем по Закону о полицији-јавни ред и мир, у трајању до 12 сати. Током обиласка просторије није затечено ниједно задржано лице.

Просторија за задржавање се налазе у приземљу зграде, одмах поред дежурних служби обе испоставе. Димензије просторије су 2,5 x 3 м, висине око 3 м. Лежај, димензија 2 x 1 м, у просторији је у саставу зида као дограђена бетонска клупа. Прекривена је дрвеним летвама и струњачом у функцији душека и има два ћебета која делују чисто. Просторија изгледа руинирано, зидови нису окречени и хигијена је лоша. Под је бетонски.

Вештачко осветљење постоји и чини га једна сијалица постављена изнад врата, међутим, метална густа жица са рупицама онемогућава довољан доток вештачке светлости потребан за несметан вид. Прозор постоји, величине је 1 x 1 м и прекривен је металном решетком. Могућност за отварање истог не постоји тако да је доток свежег ваздуха потребан за проветравање просторије недовољан.

У просторији постоји тоалет који није вратима или зидом одељен од остатка просторије. Мокри чвор чини чувавац без испирача, тако да задржано лице нема могућност да испере морки чвор већ мора лупањем у врата да дозива полицијског службеника како би донео потребну количину воде довољну за испирање истог. Грејање постоји и то један радијатор као наставак у дужини кревета који је из безбедносних разлога прекривен рупичастим металним плочама.

УТВРЂЕНО

У ПС Ариље у просторији за задржавање не постоји испирач у саставу мокрог чвора.

ОСНОВ

Лица лишена слободе имају право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и право на примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену⁴.

Свако лице лишено слободе има право на приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне.⁵

ПРЕПОРУКА

Унутар просторије за задржавање у ПС Ариље инсталираће се испирач у зид и дугме за пуштање воде да буде у равни зида, тако да нема било каквих истурених делова који би могли представљати опасност од самоповређивања или који би могли бити лако оштећени.

⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 66. став 1. и члан 67. став 2.

⁵ Европска затворска правила, члан 19.3

У просторијиза задржавање не постоји славина за текућу воду за пиће, воду за пиће задржаним лицима по захтеву доноси дежурни полицијски службеник, у отвореним посудима (пластичним флашама или чашама).

УТВРЂЕНО

У ПС Ариље задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да лице лишено слободе мора имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове. Препорука Комитета за превенцију тортуре Савета Европе је да задржана лица треба да имају приступ нормалном санитарном чвору као и одговарајућу могућност за испирање истог.

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Ариље инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

У ПС Ариље се задржаним лицима, која се по устаљеној пракси не задржавају дуже од 12 сати, не обезбеђује ни један оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Ариље задржаним лицима се не омогућује исхрана.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да се лицу лишеном слободе током његовог задржавања мора омогућити исхрана подобна за одржање његовог здравља и снаге.

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће задржаним лицима омогућити један оброк хране најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка хране дневно (доручак, ручак и вечера).

У просторијама за задржавање ПС Ариље не постоји дугме електричног звона за позивање дежурних полицијских службеника.

Задржана лица су принуђена да полицијске службенике из дежурне собе, позивају лупањем о метална врата или виком.

Негативан аспект напред наведеног недостатка се између осталог односи и на околност да у просторији за задржавање не постоји текућа вода за пића, те да доступност води за пиће непосредно зависи од дежурног полицијског службеника.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање лица у ПС Ариље није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника.

ОСНОВ

Препорука Комитета за превенцију тортуре Савета Европе је да све просторије за полицијско задржавање имају електрично звоно подобно да позове дежурног полицијског службеника у случају потребе (*лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе*).

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

Просторија нема видео надзор

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање не постоји видео надзор који представља важну меру у заштити безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

ОСНОВ

Препорука Комитета за превенцију тортуре Савета Европе је да све просторије за полицијско задржавање морају бити покривене електронским (аудио и/или видео) надзором како би се омогућио комплетан и аутентичан запис о свим догађајима за време боравка задржаног лица у просторијама за задржавање.

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће просторију за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала.

У ПС Ариље се не води посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, нити подаци о доношењу воде, евентуално хране задржаним лицима.

УТВРЂЕНО

У ПС Ариље се не евидентирају контакти полицијских службеника и задржаних лица.

ОСНОВ

Устав РС налаже да се према лицу лишеном слободе мора поступати човечно и с уважавањем достојанства његове личности. Важећи стандарди одређују да службена лица треба да врше стални надзор над лицима која су задржана, пре свега у циљу безбедности и задовољења њихових основних потреба (*здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе*).

ПРЕПОРУКА

У ПС Ариље ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

Противпожарни пут и противпожаран заштита постоје. Кутија са прибором за прву помоћ не постоји као ни обука полицијских службеника за пружање исте.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Ариље, нису уочене неправилности.

Извршен је увид у предмет бр. 03/12 задржаног лица С. К. рођеног 20. марта 1990. године у Ужицу. Разлог за задржавање је нарушавање јавног реда и мира. Решењем о задржавању, донетим 28. априла 2012. године у 00 сата и 30 минута С. К. је одређено задржавање почев од 28. априла 2012. године у 00 сата и 30 минута, до 28. априла 2012. године у 12 сати и 30 минута. У Записнику о задржавању лица од 28. априла 2012. године наведено је да је према С. К. одређено задржавање почев од 28. априла 2012. године у 00 сата и 30 минута а да је задржавање завршено 28. априла 2012. године у 12 сати и 30 минут (у трајању од дванаест сати). У решењу о задржавању је констатовано да је С. К. у видно алкохолисаном стању нарушавао јавни ред и мир тако што је вређао полицијске службенике називајући их вулгарним именима. На Записнику о задржавању је констатовано да је поучен о правима која му припадају по закону, о правима је поучен на српском језику, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору а што је задржано лице потврдило својим потписом на Записнику. Лекар га није прегледао јер задржано лице није желело да оде на здравствени преглед. Потврда о привремено одузетим предметим постоји, и саставни је део Записника.

Извештај сачинио:
Предраг Андрић
Јелена Јелић
Јелена Самарџић

Стручна служба
Заштитника грађана

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић